RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 60.

Tisdagen den 13 Maj.

Kl. 12 på dagen.

§ 1.

Herr *S. M. Olsson* anmäldes, enligt ingifvet läkarebetyg, för det närvarande vara af sjukdom förhindrad att deltaga i Kammarens förhandlingar.

§ 2.

Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

§ 3.

Sedan Riksdagens båda Kamrar godkänt de uti Stats-Utskottets memorial N:o 52 samt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 16 och 17 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri Kamrarne fattat stridiga beslut, och denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställdes nu dessa omröstningar, enligt nedan intagna voteringspropositioner, i följande ordning, nemligen: *Gemensamma omröstningar.*

1:sta omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets memorial N:o 52, punkt. 1:o).

Den, som vill, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition angående bildande af en jernvägshypoteksfond må på det sätt bifallas, att Riksdagen beslutar:

a) att bemyndiga Fullmäktige i Riksgäldskontoret att, i den mån ansökningar derom inkomma, emot förbindelser af allmänna inrättningar, banker och andra med af Kongl. Maj:t fastställd bolagsordning försedda kreditanstalter, mot pant af obligationer eller skuldförbindelser, utfärdade af svenska jernvägsbolag, som före utgången af 1878 undfått koncession, utlemna lån på viss tid, dock ej längre än till slutet af år 1893, och till sammanräknadt belopp af högst tjugutre millioner kronor;

b) att medel till ofvannämnda utlåning skola beredas genom försäljning af återstående osålda obligationer, tillhörande vare sig 1872 års i riksdaler riksmynt förskrifna statslån eller 1875 års i tyska Riksmark förskrifna statslån eller 1878 års i Pund Sterling och Francs förskrifna statslån;

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

c) att upplåning enligt nästföregående moment ej må ega rum annorledes än i den mån de af ofvannämnda utlåning föranledda utgifter göra sådan upplåning nödig; skolande Fullmäktige i öfrigt vid upplåningen tillvägagå på sätt de finna lämpligast och bäst befrämja statens fördel;

d) att lånesökande skola inom den 1 Juni 1880 hos Fullmäktige i Riksgäldskontoret anmäla, ej allenast hvilka jernvägsobligationer eller af jernvägsaktiebolag utfärdade skuldförbindelser de önska att såsom pant erbjuda, samt beloppet af det sökta lånet, utan ock inom hvilken tid, före utgången af år 1893, de vilja återbetala det lån, som erhålles; börande i fråga om återbetalningstiden iakttagas, att, der den lånesökandes verksamhet grundar sig på oktroj, meddelad för viss tid, återbetalningstiden ej må utöfver oktrojtiden utsträckas, dock med rätt för sådan låntagare att, om ny oktroj erhålles, få omsätta lånet till senare, vid lånets beviljande under sådan förutsättning bestämd tid inom utgången af år 1893;

e) att lånevilkoren skola bestämmas sålunda, att staten, jemte fullt betryggande säkerhet för de beviljade lånens återbetalning på utfästa tider samt för behörigt gäldande af den å lånen betingade ränta, erhåller full ersättning för de ränte- och öfriga utgifter, som statens för ifrågavarande ändamål gjorda upplåning medför;

f) att utlåningen må af Fullmäktige i Riksgäldskontoret verkställas enligt de närmare, här ofvan ej angifna bestämmelser, som, efter det förslag dertill af Fullmäktige afgifvits, af Kongl. Maj:t fastställas; samt

g) att de sålunda utlånta medlen efter deras återbetalning till Riksgäldskontoret skola, derest de då ej finnas erforderliga vare sig för fortsättning af stambanebyggnaderna eller för nybyggnader vid statsjernvägarne, användas till påskyndande af amorteringen af statens skuld, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition angående bildande af en jernvägshypoteksfond ej vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 93 Ja och 106 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 115 Ja och 13 Nej,
hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens
röster eller ..... 93 Ja och 106 Nej,
sammanräkningen visar ..... 208 Ja och 119 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 52, punkt. 2:o).

Den, som vill, att Friherre af Ugglas' motion om inköp för statens räkning af Hallsberg—Motala—Mjölby jernväg må på det sätt bifallas, att Riksdagen beslutar:

a) att till Kongl. Maj:ts förfogande, för att, på sätt och i den ordning, Kongl. Maj:t eger att närmare bestämma, användas till inköp af Hallsberg—Motala—Mjölby jernväg tillika med allt hvad dertill hörer, såväl fast som löst, såsom husbyggnader, rörlig materiel, reservdelar till lokomotiv och vagnar, verkstadsinventarier och redskap, telegraf- och signaleringsinrättning, skall ställas ett belopp af högst 4,000,000 kronor;

b) att bemyndiga Fullmäktige i Riksgäldskontoret att genom försäljning af återstående osålda obligationer, tillhörande vare sig 1872 eller 1875 eller 1878 års statslån, anskaffa de härför nödiga medlen, för att i enlighet med Kongl. Maj:ts beslut utbetalas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Friherre af Ugglas' förevarande motion ej vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 91 Ja och 108 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 111 Ja och 17 Nej,
hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens
röster eller ..... 91 Ja och 108 Nej,
sammanräkningen visar ..... 202 Ja och 125 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

3:dje omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 16, punkt. 1:o).

Den, som, lika med Första Kammaren, bifaller Kongl. Maj:ts nådiga framställning, att tullen å kaffe måtte höjas med 1 öre per skålpund, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har omförmälda nådiga framställning, i enlighet med Bevillnings-Utskottets, af Andra Kammaren godkända hemställan, icke vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 93 Ja och 104 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 105 Ja och 22 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller ..... 93 Ja och 104 Nej,

sammanräkningen visar ..... 198 Ja och 126 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 16, punkt. 2:o.)

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets, af Första Kammaren godkända hemställan i 5:te punkten af Utskottets Betänkande N:o 12, att Riksdagen ville, med godkännande af hvad Kongl. Maj:t i frågan föreslagit, besluta, att rubriken tobak i tulltaxan måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Tobak:

oarbetad, blad och stjelk ..... 1 skålp. — 42 öre.

arbetad:

cigarrer och cigaretter..... 1 skålp. 1: 30 „

andra slag ..... 1 skålp. — 50 „

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, lika med Andra Kammaren afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 98 Ja och 99 Nej. *Gemensamma omröstningar.* (Forts.)

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstäld, hade utfallit med 95 Ja och 30 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller ..... 98 Ja och 99 Nej,
sammanräkningen visar ..... 193 Ja och 129 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

5:te omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 17).

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets, af Första Kammaren godkända hemställan i 1 punkten af Utskottets Utlåtande N:o 13, att hvad Kongl. Maj:t föreslagit derom, att bränvin, som ligger å nederlag vid bränneri, måtte beläggas med den afgift, som är gällande, då skatteliqviden för detsamma till vederbörande landtränteri verkställes, icke måtte bifallas, utan att för bränvin, som obeskattadt qvarligger å nederlag vid bränneri den dag, då den beslutade skatteförhöjningen träder i kraft, skall under de vilkor och bestämmelser, som Kongl. förordningen den 23 Augusti 1876 angående vilkoren för tillverkning af bränvin innehåller, erläggas hittills gällande tillverkningsafgift af 80 öre för hvarje kanna, samt att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes om hvad Riksdagen i ifrågavarande afseende beslutat låta utförda allmän kungörelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, lika med Andra Kammaren, beslutat att endast på det sätt bifalla hvad Kongl. Maj:t i nu ifrågavarande hänseende föreslagit, att tillverkare, som den dag, då den beslutade skatteförhöjningen träder i kraft, har bränvin qvarliggande å nederlag vid bränneri, utan att stadgad tillverkningsafgift derför blifvit erlagd, må utan förhöjd tillverkningsafgift intill den 1 Oktober innevarande år från nederlaget uttaga nämnda bränvin; dock med vilkor, att för detsamma skall för hvarje helt tusental kannor, utom förut stadgad nederlagsafgift, der sådan skall utgöras, erläggas en särskild afgift af tjugufem kronor, att betalas i sammanhang med öfriga afgifter, då första uttagningen från nederlaget sker, efter det skatteförhöjningen trädt i kraft; samt att hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes om

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

hvad Riksdagen i ifrågavarande afseende beslutat låta utfärda allmän kungörelse.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 76 Ja och 119 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit

med	88 Ja och 37 Nej,
hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller	76 Ja och 119 Nej,
sammanräkningen visar	164 Ja och 156 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Förekom till behandling Stats-Utskottets memorial N:o 54, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret.

Utskottet hade hemstält,

att det med memorialet öfverlemnade förslag till stadganden måtte af Riksdagen godkännas.

Herr C. A. Larsson yttrade: Då den del af Riksgäldskontorets reglemente, hvartill förslag i detta memorial af Stats-Utskottet afgifvits, är ordagrant lika med motsvarande paragrafer i nu gällande reglemente, hemställer jag, huruvida icke det kan vara öfverflödigt att särskildt uppläsa hvarje paragraf och anhåller således att memorialet i dess helhet måtte på en gång föredragas.

Kammaren antog hvad Herr C. A. Larsson i afseende på föredragningssättet sålunda föreslagit; hvarefter Utskottets ofvan omförmälda hemställan bifölls.

§ 5.

Ang. nytt reglemente för Riksgäldskontoret.

Efter föredragning dernäst af Stats-Utskottets memorial N:o 55, med förslag till åtskilliga stadganden i det nya reglementet för Riksgäldskontoret, och deruti Utskottet hemstält, att det med samma memorial öfverlemnade förslag till stadganden och staten måtte af Riksdagen godkännas, lemnades ordet, på begäran, till

Ang. nytt reglemente för Riksgäldskontoret. (Forts.)

Herr Rubenson, som anförde: Oaktadt den svindlande fart, med hvilken ärendena behandlas vid slutet af en riksdag, och hvilken äfven gripit mig, då jag i hast började yttra mig vid föredragningen af näst föregående memorial, så föreställer jag mig dock, att det kan vara möjligt att Kammarens ledamöter skulle vilja egna så pass mycken tid åt detta memorial, som behöfves för att kasta en blick på en bestämmelse i sista punkten af 85 §. Jag föreställer mig, att, om Stats-Utskottet eller åtminstone Riksgäldsafdelningens ledamöter hade något litet dröjt vid denna paragraf, så skulle de hafva bemärkt, att i slutet af densamma qvarstår en ganska stor oegentlighet. Kammarens ledamöter torde erinra sig, att bysättningstvånget genom förra Riksdagens af Kongl. Maj:t fastställda beslut gått all verldens väg, saknadt af ingen. Emellertid synes det, som om Stats-Utskottet skulle vilja, att detta bysättningstvång fortfarande skall spöka i reglementet för Riksgäldskontoret.

Det heter nemligen i slutet af nämnda paragraf: "Likaledes beror på Fullmäktiges särskilda pröfning, huruvida tjensteman, som blifvit bysatt, eller varit nödsakad till borgenärer afträda sin egendom, må vidare bibehålla och utöfva sin beställning".

Dessa ord angående bysättningen äro af nyss omförmälda skäl numer utan all betydelse och böra derför icke i reglementet stå qvar. Då emellertid Första Kammaren vid första bordläggningen och, som jag förmodar, äfven utan någon slags närmare pröfning godkänt hela föreliggande del af reglementet, så föreställer jag mig att det skall blifva fåfängt att här göra något yrkande i förenämnda hänseende. Emellertid tager jag för gifvet och hoppas, att vi nästa år skola blifva befriade från denna qvarlefva från en redan försvunnen lagstiftning.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Blott ett par ord till besvarande af den vigtiga anmärkning, som af den siste talaren framställdes.

Jag medgifver gerna, att paragrafen i fråga kunnat omskrifvas och att den omständigheten att så ej skett berott på den "svindlande fart", hvarmed ärendena i Riksdagens sista timmar handläggas. Men jag vill dock knappast medgifva, att den af talaren anmärkta bestämmelsen kunnat vara helt och hållet borta. Ty om Herr Rubenson vill vara af den godheten att genomläsa 153:dje paragrafen af Utsökningslagen, så finner han der verkligen qvar ett slag af häktning för skuld af beskaffenhet, att just ifrågavarande paragrafs bestämmelse om bysättning bör i reglementet qvarstå.

Jag tror derföre, att man icke bör, på sätt Herr Rubenson ansåg, stryka paragrafen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Om revision af legostadgan.

§ 6.

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 36, i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående revision af gällande legostadga och i sammanhanhang dermed stående bestämmelser.

I Herr *Anders Perssons* inom Andra Kammaren väckta motion N:o 84 var ett så lydande förslag framställdt:

"att Riksdagen i underdånig skrifvelse hos Kongl Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t anbefalla revision af gällande legostadga och i sammanhang dermed stående stadganden, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag, som efter nådig pröfning Kongl. Maj:t kan finna af omständigheterna påkalladt".

Utskottet hade, med anledning af nämnda motion, hemstält,

"att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och Riksdagen meddela förslag till förändrade lagstadganden angående legoaftal".

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken Herr *Magnus Jonsson* inom Utskottet reserverat sig, anförde

Herr Adlercreutz: Jag vill visserligen icke åtaga mig att försvara nuvarande legostadga för husbönder och tjenstehjon, så som varande i allo lämplig och tidsenlig; men jag tror dock icke, att den tillhörer de delar af lagstiftningen, som i främsta rummet tarfva omarbetning.

Som bekant är, hafva vi en Lagkomité, som oafbrutet är upptagen med att arbeta på föryngrande af vårt lagverk. Om nu en underdånig skrifvelse i den föreslagna rigtningen till Kongl. Maj:t aflätes, så skulle denna åtgärd väl få anses innebära, att det ämne, som här afhandlas, enligt Riksdagens åsigt vore förtjent af att i främsta rummet eller åtminstone i något af de främsta blifva föremål för Lagkomiténs bearbetning. Men jag föreställer mig, att detta skulle i någon mån verka rubbning i dess arbeten och i den plan, som för dess verksamhet blifvit uppgjord; och jag har således redan af den anledningen tvekat att skänka min röst åt förslaget.

I afseende på de skäl, som blifvit till stöd för Utskottets tillstyrkande hemställan anförda, skulle kunna göras åtskilliga anmärkningar. Beträffande den önskade förändringen att orlofssedlarne skulle försvinna och ersättas med tjenstehjonsböcker, i hvilka den ene husbondens vitsord efter den andres angående tjenstehjons uppförande och användbarhet skulle införas, så har såsom ett skäl härför åberopats, att en sådan apparat i stället för de vanliga orlofssedlarne ansetts "böra medföra den fördelen, att åt de betyg, ett tjenstehjon erhållit, kunde beredas större till-

förlitlighet, i det att den ene husbondens uppgift kontrollerades i det väsentliga af alla de öfriges, i stället att man för närvarande icke vågade skänka förtroende åt de vanliga orlofssedlarne". Jag har dock svårt att föreställa mig att på sådant sätt skulle vinnas det åsyftade målet, eller att erhålla fullt sanningsenliga uppgifter beträffande tjenstehjonen. Orsaken dertill, att orlofssedlarne icke skulle vara så fullt tillförlitliga, lärer väl vara att söka i de betänkligheter, en husbonde i allmänhet har vid att åt en från honom afflyttande tjenare genom ett mindre fördelaktigt vitsord bereda svårigheter för erhållande af ny plats. Och ju mera vigt det kommer att ligga på det betyg, en husbonde afgifver, ju längre i tiden dess verkan sträcker sig, desto större anledning lärer förefinnas för husbonden att gifva nämnda betyg en mildare karakter.

Om revision af legostadgan. (Forts.)

Äfven har blifvit anfördt, att man genom införandet af tjenstehjonsböcker skulle i viss mån förhindra betygens förfalskande. Jag vet dock icke om förfalskandet af en sådan bok är svårare än att förfalska en orlofssedel, hvarförutom det synes mig, som om hela institutionen med tjenstehjonsböcker står i strid med den åsigt, som inom Riksdagen i hithörande ämnen förut gjort sig gällande, och som man sett fortfarande hos Riksdagen fans, då här behandlades frågan om frejdebetyg; den åsigt nemligen, att man önskade att begångna fel icke måtte för all framtid ligga i vägen för dem, som gjort sig dertill skyldiga. Af tjenstehjonsböckernas införande, blefve ju nu en följd, att den, som t. ex. varit vårdslös om husbondens egendom finge derom i sin bok ett vitsord, som följde honom hela lifvet igenom, medan den, som stulit från sin husbonde, vore fri från ett sådant vitsord, i sitt frejdebetyg, och att den, som varit olydig och uppstudsig mot husbonden, ständigt skulle bära med sig intyg härom, under det att den, som med hugg och slag öfverfallit sin husbonde skulle slippa från intyg härom i sitt frejdebevis. Skulle nu tjenstehjonsböckernas förtjenst ligga deruti, att jemväl alla de större fel eller brott, hvartill ett tjenstehjon kan göra sig skyldigt, blefve deri omnämnda, så vore naturligtvis utplånad all verkan af hvad vi förut ansett vara det rätta i fråga om frejdebetygen. Ville man verkligen åter på fullt allvar slå in på denna nya väg, skulle jag må hända för min del icke vara så mycket deremot. I sakens nuvarande skick synes mig dock förslaget, som sagdt är, stå i strid med de åsigter, som förut af Riksdagen uttalats.

Slutligen ber jag att få anmärka, att hvarken motionärens förslag eller Utskottets motiv synas berättiga till ett så omfattande beslut, som det, hvars antagande Utskottet här tillstyrkt, deri Utskottet talar om *legoaftal* utan någon inskränkning. Legoaftal kunna nemligen ingås både angående lefvande väsen och döda ting, både om fast och om lös egendom. Rubriken till 13 kap. Handelsbalken lyder: "om lega och hyra". I första paragrafen af samma kap. heter det: "leger man till annan hus, gård, tomt eller hvad det är för hyra i penningar eller varor" etc., och i 16 kap. 16 § Jordabalken talas om att lega hus och gård i staden. I 22 kap. 13 § strafflagen talas om lös egendom, då det

Om revision af legostadgan. (Forts.)

der stadgas straff för den, som mot bättre vetande nekar för legdt gods. I fråga om lega af personer hafva vi soldatlega och i afseende på lega af djur stadgar exempelvis 28 kap. 6 § Byggningabalken: — — "leger någon ut sina hästar och tyg längre" etc. Det finnes sålunda *lega* af alla möjliga slag; och vill man här, hvilket sannolikt är meningen, med *legoaftal* utmärka förhållandet mellan tjenare och husbönder, är detta ord ett olyckligt valdt uttryck, ty visserligen heter nu gällande stadga *legostadga*, men dock med tillägg, *för husbönder och tjenstehjon*. Och medan 1734 års lag kallar tjenaren för *legohjon*, kallas han i stadgan *tjenstehjon* konseqvent hela författningen igenom; och jag tror icke att man i hela stadgan skall kunna upptäcka att ordet *lega* begagnas mer än en enda gång, men då med afseende å något annat än tjenstehjon, nemligen å manskaps legande till krigstjenst. Att taga en person i sin tjenst, kallas deremot i stadgan alltid att *antaga* eller *städja*, hvilket från den tjenandes sida motsvaras af att *taga städsel*. Jemväl i formelt hänseende synas mig sålunda hinder möta för förslagets antagande; och jag ser mig för den skull föranlåten att yrka afslag derå.

Herr Anders Persson: Beträffande den af den förre ärade talaren gjorda anmärkningen, att den föreslagna redaktionen af legostadgan icke skulle tillhöra de allra vigtigaste lagstiftningsarbetena, kan jag väl gifva honom rätt deri; ty otvifvelaktigt föreligga åtskilliga andra lagfrågor af större vigt och betydenhet än denna. Men att ett bifall till detta förslag skulle förrycka Lagberedningens arbeten, det kan jag icke finna troligt, emedan jag föreställer mig, att väl Kongl. Maj:t med de krafter, som i Justitiedepartementet stå till buds, skulle kunna företaga den omredigering af förslaget, hvarom här blifvit fråga, utan att behöfva hänvisa förslaget derom till Lagberedningen.

Hvad derefter angår tjenstehjonsböckerna, äro de, på sätt Utskottet visat och Herrarne jemväl känna, redan införda på åtskilliga ställen inom våra grannländer. Jag har icke heller, lika litet som Utskottet, tillåtit mig att för dessa böcker framlägga något formulär.

Det har åtminstone varit min mening, och såsom jag tror, äfven Utskottets, att man skulle få dessa bevis, som skulle införas i tjenstehjonsböckerna mera tillförlitliga. Utskottet har äfven ansett, att det icke skulle vara så lätt att förfalska eller förstöra dessa böcker, som nu förhållandet är med orlofssedlarne. Jag tror äfven, att det skulle vara snyggare att hafva berörda bevis inskrifna i böcker än på en hop mer eller mindre trasiga pappersslappar, som ofta äro många år gamla och ej sällan af den beskaffenheten, att man knappast kan läsa hvad som står skrifvet på dem. Hvad beträffar den anmärkningen, att med skrifvelseförslaget skulle afses en förändrad lagstiftning angående legoaftal, och att man dit kunde hänföra alla möjliga aftal både om lefvande och döda ting, så kan den anmärkningen väl icke vara allvarsamt menad, då ju af motiveringen tydligen framgår, att här afses blott

arbetsaftal mellan husbonde och tjenare. Men om äfven, såsom jag från början medgaf, förslaget icke är af synnerligen djup vigt och betydelse, är det väl dock icke för tidigt, att snart borttaga de orimliga stadgandena i nu gällande tjenstehjonslag, som qvarstå såsom en qvarlefva från äldre tider, och som ingalunda äro hedrande för den svenska lagstiftningen.

Om revision af legostadgan. (Forts.)

Jag ber att dervid särskildt få påpeka stadgandet om försvarslöshet, som ännu der qvarstår, äfven om det icke tillämpas, äfvensom det förhållandet att, såsom jag i min motion fäst uppmärksamheten på, en tjenare kan tvingas att mera än ett halft år fullgöra tjenstehjonsaftalet hos en annan person än den, med hvilken han ingått aftalet, endast derför att egendomen under tiden öfverlåtes på annan person än den, som tagit honom i sin tjenst. Jag tror, att detta är en bestämmelse i tjenstehjonsstadgan, som bör ju förr dess hellre upphäfvas.

Jag hemställer sålunda om bifall till Utskottets förslag.

Herr P. Persson: Äfven jag erkänner, att vår nuvarande legostadga icke i alla delar är sådan, den bör vara. Men bland motiven för Utskottets tillstyrkan, att en skrifvelse aflåtes till Kongl. Maj:t för att få en ny lag utarbetad anför Utskottet äfven, att en kortare tid borde vara föreskrifven för aftalen tjenstehjon och husbonde emellan. Jag tror icke, att det är något skäl att införa ett sådant lagstadgande; tvärtom, en bestämmelse i sådan syftning skulle snarare lända till skada än gagn, icke blott för arbetsgifvaren utan äfven för arbetstagaren. Säkert är, åtminstone hvad angår landsbygden, att, om man bestämde en kortare tid än den nu stadgade för nu ifrågavarande aftal, t. ex. en månad, så skulle följden blifva att, under den bråda tiden om sommaren, arbetsgifvaren skulle hafva svårt att få några arbetare, och att han under vintern skulle inskränka antalet tjenare så mycket som möjligt, så att han då icke hade flera än de allra nödvändigaste i sin tjenst. Och härigenom skulle å andra sidan äfven arbetsbristen säkerligen blifva större än den nu är; ty en jordbrukare, som vill vara säker om att få arbetare på sommaren, har dem vanligen hos sig äfven under vintern.

Herr Adlercreutz har i öfrigt så väl utvecklat skälen för ett afslag på Utskottets hemställan, att jag i allo instämmer med honom.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag tror deremot, i olikhet med den föregående talaren, att en omarbetning af vår nu gällande legostadga är af behofvet påkallad; och detta lika mycket i arbetsgifvarens som i arbetstagarens intresse. Med den kännedom jag har om förhållandena i provinsen Skåne, tror jag mig ock kunna försäkra, att befolkningen der, och särskildt i det län, hvars styresman Herr Adlercreutz är, med stor längtan emotser en dylik omarbetning.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Om revision af legostadgan. (Forts.)

Herr Torpadie: Enligt min uppfattning, Herr Talman, bör hvarje stat låta sig synnerligen angeläget vara, att icke längre än nödigt är bibehålla lagstadganden, som icke äro tidsenliga; och för min del vågar jag påstå, att vår nu gällande legostadga icke längre kan sägas vara tidsenlig. Den påminner, denna stadga, i flera af sina paragrafer, för att icke säga i sin helhet, om en tid, som redan tillhör det förflutna. Jag skall icke trötta Kammaren med att anföra många bevis för detta mitt påstående; jag ber blott att i detta afseende få ytterligare betona, hvad min ärade kamrat inom Utskottet, som tillika är motionär i ämnet, redan påpekat angående det stadgande, som i 48 § förekommer, eller att, om eganderätten till en fastighet undergår någon förändring, ett tjenstehjon kan tvingas att stanna i tjenst hos en person, med hvilket det icke ingått i något så beskaffadt aftal. Här ser det verkligen ut, som lagstiftaren vid nedskrifvandet af denna paragraf tänkt på den tydning af uttrycket "legoaftal", som Herr Adlercreutz nu velat deråt gifva, ty här kan man i sjelfva verket säga, att legoaftal slutas äfven om menniskor såsom vore de lösören. För öfrigt medger jag villigt, att klämmen i Utskottets betänkande möjligen kunnat vara bättre stiliserad, men jag vågar dock påstå, att, då hela motiveringen syftar på aftal mellan arbetsgifvare och arbetstagare, ingen gerna skall kunna misstaga sig på meningen, helst som äfven i nu gällande legostadga samma uttryck förekommer. Jag för min del, Herr Talman, finner således ingen anledning att icke yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Hammarskjöld: Jag erkänner fullkomligt, att nu gällande legostadga har sina brister, och att en omarbetning af den sålunda har goda skäl för sig. Men då den af den förste talaren mot klämmen i Utskottets förslag gjorda formella anmärkning synes mig vara befogad, hemställer jag, huruvida icke, om Kammaren anser en omarbetning nu bör begäras, det der förekommande uttrycket "legoaftal" kunde utbytas mot ordet "tjenstehjonslegoaftal", på det man måtte få exakt uttryckt hvad man velat säga.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels på antagande af Herr Hammarskjölds ändringförslag, dels ock på afslag; och fann Herr Talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes samt företogs, sedan till kontraproposition antagits bifall till Herr Hammarskjölds förslag, enligt en nu uppsatt så lydande voterings-proposition:

Den som afslår hvad Lag-Utskottet hemstält i utlåtandet N:o 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets i berörda utlåtande gjorda hemställan, med den förändring, att ordet "legoaftal" utbytes mot "tjenstehjonslegoaftal".

Omröstningen visade 95 Ja mot 40 Nej; varande alltså Utskottets hemställan afslagen.

§ 7.

Om ändring af stadgandena ang. hemmansklyfning och jordafsöndring.

Till afgörande förekom Lag-Utskottets utlåtande N:o 37, med anledning af Kamrarnes återremiss af Utskottets utlåtande, N:o 16, öfver väckta motioner om upphäfvande af Kongl. förordningen angående grunderna och vilkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864 jemte andra dit hörande författningar.

Utskottet hade hemstält,

"att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej i vederbörlig ordning må *dels* förklaras, att hvad i förordningen den 6 Augusti 1864 eller i annan författning för riket i allmänhet är stadgadt angående besutenhet såsom vilkor för hemmans klyfvande, äfvensom angående rättighet att lösa s. k. obesuten del, skall upphöra att vara gällande, *dels* afsöndring tillåtas till större del af egovidden än den i § 7 mom. 2 af nämnda förordning bestämda, *dels* ock de allmänna föreskrifterna beträffande hemmansklyfning och jordafsöndring vinna tillämpning jemväl på Stora Kopparbergs län."

Enligt anteckning å utlåtandet, voro reservationer emot detsamma inom Utskottet anmälda dels af Herr *Samzelius*, dels ock af Herrar *Thomasson*, *Anders Persson*, *Torpadie*, *Johannes Jonson* och *Svensén*, hvilka senare reservanters skiljaktiga mening allenast afsåg den af Utskottet använda motivering.

Efter det föredragning skett af Utskottets hemställan, yttrade

Herr Helander: Utskottet har vidhållit sitt i förra utlåtandet uti detta ärende uttalade åsigt, och har derföre nu framstält ett förslag, grundadt på Utskottets uppfattning om meningen med den återremiss som från begge Kamrarne mottagits. Påtagligen är detta anledningen dertill, att det nu framlagda förslaget blifvit så otillfredsställande, som jag finner det vara. Det uttrycker nemligen icke bestämdt hvad Riksdagens verkliga mening skulle vara, derest förslaget godkändes. Först finner man att Riksdagen af Kongl. Maj:t skulle begära en förklaring "*i veder-*

Om ändring af stadgandena ang. hemmansklyfning och jordafsöndring. (Forts.)

börlig ordning", antydande dermed således, att Kongl. Maj:t möjligen vid andra tillfällen icke skulle förfara i vederbörlig ordning. Sedan skulle Riksdagen så litet sjelf veta hvad han vill, att man blott antydningsvis låter förstå sin mening, och slutligen begär man "förklaring" af Kongl. förordningen den 6 Augusti 1864 och *annan* allmän författning, hvarmed man skulle sjelf tillstå, att man icke känner den allmänna författning, som man vill hafva förklarad.

Då detta ärende förra gången här i Kammaren behandlades, sökte jag, så godt jag kunde, visa att, förutsatt att säljare fanns, ingenting hindrade att i allmänhet köpare kunde, under full eganderätt och med fullkomligt säker besittningsrätt för framtiden, tillhandla sig huru litet eller stort jordstycke, som helst. Det var derföre ock, som jag ansåg det icke vara synnerligen angeläget, att, ännu åtminstone, fästa afseende vid de väckta motionerna. Jag nämnde emellertid tillika uttryckligen, dels att jag skulle vilja vara med om någon förändring i afseende å det för Stora Kopparbergs län gällande särskilda förhållandet, och dels att jag ingalunda anser det vara billigt, att den som ärfver obesuten hemmansdel skall, om så påyrkas, vara skyldig att denna sin egendom mot lösen afträda.

Om man nu föreslagit en underdånig skrifvelse, innefattande någon Riksdagens önskan, att få mottaga förslag om förändring af hvad som nu är gällande i dessa hänseenden, skulle jag gerna varit med om detta; men Utskottets förslag är allt för mycket sväfvande eller intetsägande, för att jag skulle vilja detsamma bifalla. Bättre, och bestämdare, är onekligen reservantens förslag, men jag är dock osäker om huruvida, såsom han anser, detta förslag verkligen innefattar någon tillfredsställande framställning beträffande förhållandet med jordafsöndringen i Stora Kopparbergs län. Jag tager för öfrigt för alldeles afgjordt, att man icke vill lyssna till detta förslag, och som jag, på sätt jag redan nämnt, icke kan vara med om Utskottets, samt det vid denna tid af Riksdagens sammanvaro icke lärer till något tjena att formulera något annat förslag, så ser jag ej annan utväg, än att nu påyrka afslag. Dermed tror jag icke någon skada ske, ty tillfälle gifves ju att vid nästa riksdag väcka ny motion i ämnet, och att då föreslå hvad man finner bestämdt vara nyttigt och nödigt.

Herr Nils Petersson: I motsats mot den föregående talaren vill jag på det varmaste förorda detta förslag. Han ansåg att frågan kunde hvila till en annan riksdag, dervid motion om densamma åter kunde väckas. Men jag tror, att denna frågas snara lösning är af så stor vigt för landet, att man så snart som möjligt bör söka åvägabringa en lag i den rigtning, som här åsyftas. Det lär väl icke heller blifva så svårt för Regeringen, som den ärade talaren velat låta påskina, att få reda på Riksdagens verkliga vilja i frågan; ty tydligt är, att med skrifvelsen afses en utvidgning af rätten till hemmansklyfning och jordafsöndring, under påpekande af de författningar, som af Kongl. Maj:t

Om ändring af stadgandena ang. hemmansklyfning och jordafsöndring. (Forts.)

skulle tagas i öfvervägande. Fastän, såsom redan är nämndt, det här gäller en ganska vigtig sak, behöfver man derföre väl nu icke tydliggöra, huru dess ordnande i detalj skall tillgå.

En stor del af svenska folket begifver sig till främmande länder för att der söka sin utkomst; och skälet härför är, enligt min åsigt, till stor del att söka just i den nuvarande lagstiftningen, som hindra dem att få sin egen torfva att odla och bebo.

Då sålunda, enligt min öfvertygelse, en utvidgad rätt att ega och besitta jord är af större vigt än man velat låta påskina, yrkar jag bifall till Utskottets förslag, öfvertygad, att Regeringen så fort ske kan, tager frågan i öfvervägande och till nästa Riksdag framställer proposition i ämnet.

Herr C. A. Larsson: Jemte det jag instämmer i hvad Utskottet föreslagit och i likhet med Herr Nils Pettersson i Runtorp yrkar bifall dertill, ber jag den ärade representanten på södermanlandsbänken att icke hålla på sina anmärkningar i denna fråga; ty vi kunna vara lugna derför att en sådan författning, som här afses, icke så hastigt kommer att utfärdas. Och om äfven så sker, kan jag icke tro annat, än att landtmätericorpsen skall hafva förtjenst på författningen lika väl som den jordbrukande klassen, samt att en sådan författning kan vara ganska nyttig för dem, hvilka icke hafva något annat att göra än verkställa hemmansklyfning, sedan skiften numera äro verkstälda nästan öfver alla byar.

Äfven om ordalagen i skrifvelseförslaget icke äro så väl valda, tror jag dock att Kongl. Maj:t har så kloka rådgifvare, att, i händelse förslaget äfven går igenom i Första Kammaren, de skola förstå Riksdagens mening. Jag hemställer förty, att åtminstone i denna Kammare icke något hinder må läggas i vägen för bifall till förslaget.

Herr Helander: Hvad Herr Nils Pettersson nyss anförde finner jag icke vara annat, än som vid förra tillfället, då ämnet här afhandlades, redan blifvit vederlagdt. Herr Carl Anders Larssons yttrande, i hvad det rörde landtmäteri-tjenstemännen, har jag ej behof af att bemöta; men på grund af hvad han i öfrigt anförde om beskaffenheten af Utskottets förslag, ber jag, såsom ytterligare bevis på den sväfvande och obestämda framställningen få påvisa, hurusom Utskottet förordar utsträckning i afseende å den del af hemman, som må få afsöndras, utan att i ringaste mån angifva omfånget eller gränsen för afsöndringen. Något vidare skall jag icke i denna sak andraga.

Herr P. Nilsson i Espö: Jag hade väntat, att Lag-Utskottet skulle kommit med ett mera bestämdt yrkande i frågan, men då så ej skett, finner jag mig ganska belåten med skrifvelseförslaget, sådant det är, emedan det innefattar allt hvad man vid denna riksdag kan få intaget i detsamma. En talare har yrkat afslag å förslaget, derföre att frågan skulle kunna komma fram ändå vid

Om ändring af stadgandena ang. hemmansklyfning och jordafsöndring. (Forts.)

nästa riksdag; men för min del tror jag att bifall till den föreslagna skrifvelsen är ett uttryck af att Kammaren hade mening med återremissen och att det ej var "de obotfärdigas förhinder" som grundade densamma.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Anders Persson: Den förste talare, som nyss hade ordet, yttrade, att han, då frågan förra gången förelåg till behandling, visat, huru det läte sig göra att köpa huru litet jordstycke som helst. Att detta kan gå för sig, är fullt rigtigt, så vidt angår jordafsöndring. Men såvidt det gäller hemmansklyfning, veta vi ju, att det stadgande finnes qvar, att, om man afsöndrat mera än en viss del af hemmanets areal, gäller icke eganderätten emot nya egare af samma hemman. Vill man nu tillåta jordafsöndring — och genom ett Högsta Domstolens prejudikat är visadt, att man kan få lagfart å köp af ett hemman, äfven då man fått hemmantal derpå — så bör det väl icke vara för mycket begärdt, att man också skyddas i eganderätten dertill. Jag anser detta utgöra tillräckligt skäl att bifalla Utskottets förslag; och får jag således för min del anhålla om bifall till betänkandet.

Öfverläggningen var slutad. Sedan propositioner gifvits i öfverensstämmelse med de framstälda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 8.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Herr *J. F. Fredricson*, som närvarit vid början af detta sammanträde, men i följd af iråkadt illamående måste derifrån aflägsna sig, enligt nu inkommet läkarebetyg, vore af sjukdom hindrad att lemna sin bostad.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets memorial N:o 60, med anledning af väckt fråga om uppförande af en tillbyggnad till Riksdagens hus för inrymmande deri af nya samlingssalar för Kamrarne m. m.;

Samma Utskotts utlåtande N:o 61, i anledning af väckta motioner, angående tillsättande af en skatteregleringskomité m. m.;

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af dels Riksdagens år 1878 församlade revisorers förslag angående öfverflyttning till Riksbanken af den Riksgäldskontoret nu åliggande utlåning, dels en inom Andra Kammaren i samma ämne väckt motion;

Samma Utskotts Utlåtande N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om ändringar i Kongl. förordningarne den 26

April 1861 angående en allmän hypoteksbank samt angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända;

Banko-Utskottets memorial N:o 15, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om pension åt f. d. verkmästaren vid Riksbankens pappersbruk F. Bladin;

Lag-Utskottets utlåtande N:o 38, i anledning af väckt motion om lagstadgande, angående underpant i lös egendom och beredande af säkerhet för förlagsfordran; och

Samma Utskotts utlåtande N:o 39, i anledning af väckt motion om tillägg till Kongl. förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875.

§ 10.

Föredrogos och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelser:

N:o 40, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Första hufvudtitel;

N:o 41, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Andra hufvudtitel;

N:o 42, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Tredje hufvudtitel;

N:o 43, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Fjerde hufvudtitel;

N:o 44, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Femte hufvudtitel; och

N:o 45, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjette hufvudtitel.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. 1/4 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.